

רתימת האינטרסים הזרים לטובת החיים בעזה

ד"ר רועי קיבריק*

המאמר פורסם במעריב ב-8 בנובמבר 2018

המצב בעזה נורא. יותר גרוע מנורא. לאחר שנלקחו החשמל, המים, העבודה, המשכורות, הכבוד העצמי, הסמכות ההורית, נלקחה גם התקווה. המשבר ההומניטרי כבר כאן: 2 מיליון איש הטובעים בייאוש קיומי, עומדים על סף פיצוץ.

על אף הדימוי הנחמד, עזה אינה סיר לחץ אותו ניתן לווסת על ידי הרמה רגעית של המכסה. את הפיצוץ בעזה לא ניתן יהיה למנוע לאורך זמן רק על ידי פתיחה לסירוגין של מעבר ארז, והגדלה לסירוגין של מרחב הדייג לתשעה מיילים ימיים. אולי רבים היו רוצים לראות את עזה נעלמת. שוקעת אל תוך תהום הנשייה והשכחה. נדמה שאף אחד לא אוהב את עזה, אף אחד לא רוצה את עזה. נתניהו עצמו אמר לאחרונה, שאם היה למי למסור את עזה, אולי היה תומך בכיבוש שלה מחדש. השמועה אומרת שהאזרחים בעזה טוענים שאפילו אלוהים לא אוהב את עזה. אבל, עזה כאן. היא לא נעלמת. וככל שירצו בכך, וינסו לבודדה מאחורי גדרות גבוהות וחומות עבות של הדחקה, עזה חוזרת ומוצאת עצמה בלב ליבה של הפוליטיקה האזורית – עזה היא סוגיה אזורית – וכיוון שכל תבערה בעזה עשויה להצית את האזור כולו, כך שחקנים רבים מוצאים עצמם מעורבים במתרחש בעזה. כל אחד מתוך האינטרסים והשיקולים שלו, לא מתוך אהבת מרדכי (עזה) אלא מתוך דאגה לעצמם.

השחקנים הראשיים בדרמה הם חמאס, הרשות הפלסטינית, ישראל ומצרים. אולם שחקנים אלו מחזיקים באינטרסים שונים, ולעיתים אף סותרים לגבי עזה, אשר מערימים קשיים רבים בפני היכולת להתמודד עם המשבר ההומניטרי הקיים בעזה, והשגת יציבות וביטחון. לכאורה, אין הרבה מה לצפות גם מהשחקנים הזרים האחרים המעורבים בעזה. כל גורם זר שכזה – תורכיה, קטר, איחוד האמירויות, סעודיה, האו"ם, האיחוד האירופי, ארה"ב – משתמש בעזה לקידום האינטרסים הפנימיים והאזוריים שלו. ארדואן משתמש במצב בעזה כדי לתקוף את ישראל ולזכות בנקודות פוליטיות בזירה הפנימית ולמצב עצמו כמנהיג חשוב בעולם המוסלמי. קטר משתמשת בתמיכתה בעזה כדי לזכות בנקודות במסגרת מאבקה במפרץ, ולמיצוב מעמדה הציבורי באזור. עבור האיחוד האירופי ומסגרות האו"ם, אולי באמת חשוב המצב בעזה, אך אין להם עוצמה פוליטית לשנות את המציאות (למזלנו, לאחרונה, הצליח האו"ם לשמש כמתווך יעיל יחד עם מצרים ולסייע במניעת גלישה לסבבי אלימות נוספים).

אולם, גם אם לא אכפת להם באמת מעזה, העובדה שעזה הפכה להיות מטבע פוליטי-ציבורי שניתן לעשות בו שימוש – היא אולי מקור העוצמה הפוליטי הגדול ביותר העומד לרשותה. המציאות בה לשחקנים זרים יש אינטרסים בעזה, כלומר יש להם עניין בעזה, יכולה להיות נקודת משען טובה לשינוי המציאות. האתגר המרכזי אם כן, הוא להביא את השחקנים להיות מעורבים בעזה כך שהאינטרס שלהם יהיה לקדם את החיים הטובים בעזה, ולא להשאיר את המצב כפי שהוא. אחד הצעדים המרכזיים שיש לעשות בזירה זו, הוא לעבור ממנגנון התרומות למנגנון השקעות. מנגנון התרומות דוגמת ועידת המדינות התורמות (AHLC) המתכנסת כל שנה מאז 1993, או ועידות חד פעמיות המתכנסות לשיקום עזה בעקבות סבב לחימה נוסף, מספק לעזה כסף חד-פעמי. לתורם כמעט ואין אחריות לגבי השימוש בכסף שלו, וניצולו בצורה יעילה ואפקטיבית. מאידך, בניית מנגנון השקעות מחייב את מעורבותם של השחקנים בניהול הכסף. השקעה מביאה עמה מעורבות גוברת ואינטרס גובר ביציבות ויצירת תנאים שיתמכו בהשקעה. לא פתרון קסם, רק כלי נוסף, אבל כלי חשוב. ככל ששחקנים רבים יהיו מושקעים בעזה, כך עזה לא תשקע.

* ד"ר רועי קיבריק הוא מנהל המחקרים של מכון מיתוים. טור זה מבוסס על המאמר "[מבט מבחוץ על גירוש מבפנים](#)" שכתב ד"ר קיבריק, ושדן בהיבטים הבינלאומיים של ההחלטה על גירוש הפליטים.